

fordít a katalógus azáltal, hogy a köztük levő kapcsolatokat is jelzi "főlap", "melléklap", "melléklet" megjelöléssel.

Eltérően az 1954-es katalógustól, az új katalógus - igen helyesen! - magyar nyelven közli a folyóirat évfolyamok és számok megjelölését /évf., köt., sz./. Nagyon hasznos újítás annak jelölése is, hogy mely évfolyamok, kötetek tartalmaznak éves tartalomjegyzéket /"tj"/, tárgymutatót /"tm"/ vagy többéves indexet /"Mutató"/. Minden egyes évfolyamot, illetve kötetet és ezen belül minden egyes füzetet, illetve számot külön sorol fel a katalógus annak érdekében, hogy az olvasó valamely folyóirat-szám meglétét pontosan, gyorsan megállapíthassa. A mikrofilmen pótlólag megszerzett folyóiratévfolyamok vagy számok MF jelzéssel szerepelnek.

A "Megjegyzés" rovat azokat az adatokat közli, amelyek az olvasók utbaigazítására szolgálhatnak /címváltozatok stb./.

A folyóirat-katalógus minden bizonnyal nélkülözhetetlen tájékoztató eszköze lesz a folyóiratirodalmat használó műszakiak és könyvtárosok széles táborának.

/Gy.P./

F O L Y Ó I R A T S Z E M L E

002/43-11/

Dokumentáció és információ az NDK-ban. /Documentation und Information in der Deutschen Demokratischen Republik./ - ZEKALLE, R. - Der Bibliothekar, 1960. 12. sz. p. 1269-1273. T.: OMK.

J.Koblitz meghatározása szerint a dokumentáció főfeladatai az alábbiak:

- annak megállapítása, hogy az adott szakirodalmi anyag dokumentálásra érdemes-e,
- a dokumentumok tartalmi feltárása,
- a dokumentációs anyag szakozása.

Az NDK-ban 1952 óta 150 un. Dokumentationsstelle jött létre egységes dokumentációs hálózat keretében. Ezek feladatai: a feldolgozó, feltáró munka, továbbá szakirodalmi szemlék-, összeállítások készítése, tájékoztatás nyújtása speciális szakirodalmi kérdésekről. A dokumentációs hálózat fejlesztése mellett ma már az un. Informationsstelle-knek van nagy jelentőségük.

Az Informationsstelle-k tevékenysége, szintén J.Koblitz meghatározása alapján:

- a dokumentációs anyag tárolása,
- tájékoztatás a dokumentációs anyagból,
- a feltárt anyagban lévő ismeretek terjesztése.

Ez utóbbi munka a dokumentációs és az információs feladatok betöltése, ez alatt az irodalomból nyert ismeretanyagok eljuttatása az érdekeltekhez értendő, mely módszerében lehet aktív vagy passzív.

Az Informationsstelle munkáját illetően abban különbözik a Dokumentationsstelle-től, hogy az előbbi a Dokumentationsstelle által feltárt dokumentációs anyagot gyűjti, tárolja és használja. A használata abból áll, hogy az Informationsstelle működése területén iniciatív módon gondoskodik a szükséges információ tevékenységről. A máshonnan kapott anyagot a szükségletnek megfelelően szakágazati szempontból kiegészíti.

A dokumentáció dokumentációjáról az Institut für Dokumentation kartonszolgáltatása gondoskodik. "Dokumentation" címszó alatt rendszeresen 125 vonatkozó nemzetközi szakfolyóirat és egyéb kiadványok anyagát tárja fel, és bocsátja rendelkezésre. /D.E./

002:05

05:002

Folyóiratcikkek gyorsdokumentációja irásunka nélkül. /Ein schnelles Dokumentationsverfahren für Zeitschriftenaufsätze ohne laufende Schreibarbeit./ - PETERSEN, C.W. - Nachrichten für Dokumentation, 1960. 4. sz. p. 212-216. T.: OMK.

Az eljárás olyan helyeken alkalmazható, ahol évente kb. 500 folyóiratcikk dokumentációs feltárását kívánják elvégezni, s egy-egy cikk osztályozásánál, illetve nyilvántartásánál több szempont egyidejű alkalmazására van szükség. Lényege:

- a/ A beérkező folyóiratcikkek tartalomjegyzékeiről fotokópia készül.
- b/ A tartalomjegyzék fotokópiáján a feltárandó cikkeket gumibélyegzővel vagy számozógéppel folyamatosan beszámozzák, és ebben a sorrendben lerakják.
- c/ A cikkek tartalmi jegyeinek megfelelő vizuális lyukkártyákon a cikk-számot belyegkeztetik.
- d/ A vizuális lyukkártyákat a visszakeresés céljaira bizonyos szempontok szerinti csoportokba rendezve tárolják. Elválasztó lapok jelölik az egyes csoportokon belüli fogalmakat, az egyes kartonokon pedig lovasok könnyítik meg a keresést.

Ezzel az igen egyszerű módszerrel minden kézirás vagy gépelés nélkül jól kezelhető folyóiratcikkek-katalógus készíthető, amelyben azután a megfelelő szempontokat jelölő kartonok egyidejű átvilágítása útján, a vizuális lyukkártyák válogatási elve alapján, válogathatunk.

7000 folyóiratcikk katalógusszerű feldolgozásához - cikkenként 5 tartalmi jegy kiemelését véve alapul - kb. 2000 fogalmat jelölő osztólap alkalmazása esetén kb. 14 méter fiókhasznosítási van szükség. Fenti rendszerrel ennek a helyszükségletnek 77 %-át takaríthatjuk meg. /B.B./

002.6/100/1621.039

Hogyan terjeszti a tudományos és műszaki tájékoztatást a Nemzetközi Atomenergia Hivatal? /The dissemination of scientific and technical information by the International Atomic Energy Agency./ - CUMMINS, J.E. - Revue de la Documentation, 1960. 3. sz. p. 97-101. T.: OMK.

A Nemzetközi Atomenergia Hivatal alapokmánya értelmében a Hivatal feladatai közé tartozik, hogy elősegítse az atomenergia békés felhasználását.

lására vonatkozó tudományos és műszaki tájékoztatás cseréjét. A Hivatal keretében 1958-ban létrehozott Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Osztály munkája négy területre terjed ki:

1. Könyvtári feladatok ellátása. A Hivatal könyvtára gyűjti az atomenergiára vonatkozó könyveket, folyóiratokat, referáló lapokat stb. /visszamenőleg 1955-től/. Külön figyelmet fordítanak az atomenergia békés felhasználásának jogi vonatkozásaira, tervük, hogy e tárgyban a világon fellelhető összes anyagot összegyűjtsék. Mivel a Hivatal szoros kapcsolatban áll az ENSZ-szel és a különböző szakosított intézményekkel, gyűjti azok kiadványait, és természetesen saját kiadványaiból és dokumentumaiból is teljes gyűjteménye van. Szolgáltatásai és maga a szabadpolcos könyvtár a tagállamok tudósai számára hozzáférhető. Új szerzeményeiről havonta jegyzéket ad ki Library Accessions List címmel.
2. Tudományos dokumentáció és tájékoztató szolgáltatások.
Review series: a tagállamok tudósainak tanulmányait közli a négy hivatalos nyelv /angol, francia, orosz és spanyol/ egyikén különböző témákról.
Bibliographical series: egyes témákról a sorozat keretén belül adnak ki bibliográfiákat, de a tagállamok vagy a Titkárság kérésére sorozaton kívül is állítanak össze jegyzékeket.
List of References on Nuclear Energy: kéthetenként jelenik meg, a Hivatalhoz beérkezett tudományos kiadványok, jelentések, tanulmányok stb. jegyzéke.
Journal on Fusion and Plasma Physics: 1960 szeptemberétől negyedévenként jelenik meg.
Atomic energy. Conferences, meetings, training courses: kéthavonként megjelenő kiadvány, előre közli az atomenergia békés felhasználásával foglalkozó konferenciák stb. címét, idejét helyét.
3. Konferenciák, stb. rendezése. Az atomenergia békés felhasználásának kérdéseivel foglalkozó konferenciák, vitaulések, szemináriumok is elősegítik az ismeretek kicserélését, a személyi kapcsolatok kifejlődését. Az eddig rendezett két konferencián, négy vitaulésen és három szemináriumon 24 ország képviselőjében 1100 tudós vett részt.
4. Szerkesztői munka, kiadványok kibocsátása. A Hivatal kiadványai a következőképpen csoportosíthatók:
 - a/ tudományos és műszaki kézikönyvek
 - b/ a tagállamok adatai alapján készült összeállítások
 - c/ tudományos konferenciák stb. eredményei
 - d/ időszaki kiadványok
 - e/ a Hivatal munkatársainak tanulmányait, vizsgálati eredményeit stb. tartalmazó kutatói jelentések
 - f/ a tagállamok tudósai által összeállított szemlék, bibliográfiák; egyéb bibliográfiák
 - g/ egyéb kiadványok

A kiadványokból a tagállamok vonatkozó intézményei és a letéti könyvtárak ingyenes példányt kapnak, de beszerezhetők vásárlás útján is Bécsből, vagy az egyes tagállamokban lévő terjesztőktől.

Az információ közvetlen és közvetett terjesztésének érdekében a

Hivatal foglalkozik a szakterület tudományos terminológiájának kialakításával, megfelelő egységes könyvtári osztályozás kidolgozásával és a tudományos filmek útján történő tájékoztatás kérdéseivel is. /B.S./

025.173:026:65.012.45

Módszer a folyóiratok körözéséről. /Tidskriftcirkulationen än en gång./ - CRAFOORD, R. - Tidskrift för Dokumentation, 1960. 6. sz. p. 69-71. T.: ONK.

A folyóiratkörözést helyettesítő sokszorosított tartalomjegyzékek vagy szakcsoportokba rendezett folyóiratcím-jegyzékek /indexek/ egyre több szakkönyvtár gyakorlatában fordulnak elő. A 17 tanulmány véleményét összegező irodalmi áttekintés szerint azokon a helyeken, ahol körözik a folyóiratokat, túlnyomórészt az automatikus módszert alkalmazzák /azaz a lapokat egyenként vagy csoportosan átadják a körözési lista első állomásának, és csak az utolsó hozza vissza a könyvtárba/, szemben az ellenőrzéses rendszerrel /amikor a körözési lista minden tagja vagy állomása visszaviszi a könyvtárba a kapott folyóiratokat, és a könyvtáros továbbítja a következőkhöz/. Sok helyen a forgalomból ilymódon kivont folyóiratok helyettesítésére duplum példányokat szereznek be, és eredménnyel alkalmazzák a modern lyukkártya-gépeket a folyóiratcikkek /vagy címek/ szakterületenként való terjesztésének céljaira. /B.S./

027.6:026:62

A gyár műszaki szolgálata. /Tehnicoszka szluzsba zavoda./ - LISZSZER, V. - KAPUSTIN, L. - stb. - Bibliotekar', 1960. nov. p. 14-15. T.: ONK.

A Szovjetunióban néhány vállalatnál felmerült az a gondolat, hogy egyesítsék a szakszervezeti és a műszaki könyvtárakat.

A moszkvai Dinamo gyár 120 000 kötetes műszaki könyvtárának vezetője, a gyár vezető mérnökei és a műszaki információiroda vezetője elvi és gyakorlati szempontokból ellenzik a két könyvtártípus összevonását. Elsősorban azért, mert egy üzem tudományos-műszaki könyvtárának munkája szorosan kapcsolódik az üzem jellegéhez és munkájához, azt segíti a megfelelő irodalom gyűjtésével és feltárásával. A jó műszaki könyvtárosnak nemcsak könyvtárosi szakismerete van, hanem megfelelő műszaki tudása is. Fokozottabb és más igényeket támasztanak vele szemben, mint a szakszervezeti könyvtárossal szemben.

Minden üzemben számos példa található arra, hogy a műszaki könyvtár közvetlen segíti a gyár termelését, és jelentős népgazdasági megtakarítások származnak munkájából.

Mivel a szakszervezeti könyvtár feladata egészen más irányú, sokkal célirányosabb, ha a műszaki könyvtárat erőteljesebben és hathatósabban támogatják speciális feladatai ellátásában, ahelyett hogy a két könyvtártípus egyesítésének gondolatával foglalkoznának. /B.S./

A harmadik dokumentációs tanfolyam. /Dritte Lehrgang über Dokumentation./ - VOLKMAN, J.H. - Nachrichten für Dokumentation, 1960. 4. sz. p. 220-221. T.: OMK.

1960. április 4. és november 11. között 165 órából álló dokumentációs tanfolyamot szerveztek Frankfurtban /NSZK/. A tanfolyam végén 25 hallgató tett záróvizsgát /általában "megfelelő" eredménnyel/ az alábbi 8 témakörből:

- a dokumentáció lényege, feladata
- a dokumentáció elmélete
- könyvtári és dokumentációs módszerek és segédeszközök
- terminológiai kérdések
- az osztályozás általános alapelvei
- Egyetemes Tizedes Osztályozás
- az irodalmi dokumentumok feltárása
- sokszorosítási eljárások
- kézi lyukkártyák
- gépi lyukkártya eljárások
- vállalati dokumentációs irodák létesítése és szervezete.

A hallgatók 3 kijelölt dokumentációs intézménynél háromnapos gyakorlatokon vettek részt.

05:058.7

Folyóiratok vevőtájékoztató különszámainak válogatott jegyzéke.
/Selected list of annual buyers' guide issues of business periodicals./
- GNAT, R.E. - Special Libraries, 1960. 8. sz. p. 436-438. T.: OMK.

Az iparban dolgozó szakkönyvtárosoknak igen sokszor szükségük van annak megállapítására, hogy egyes vállalatok hol találhatók, mi a pontos címük, milyen gyártmányokkal foglalkoznak, az egyes márkák és védjegyek milyen cégekhez tartoznak, bizonyos termékek és gyártmányok előállításával hol foglalkoznak stb. Az USA-ban sokfajta olyan "vevőtájékoztató" /buyers' guide/ kiadvány van, amelyek címtárainak és mutatóinak segítségével a könyvtárosok válaszolni tudnak az ilyen és ehhez hasonló kérdésekre.

Ilyen címtárak kiadásával az egyes folyóiratok is foglalkoznak, külön mellékletek formájában. A cikk 106 ilyen folyóiratot sorol fel, az ilyen vevőtájékoztató mellékletek címének, megjelenési idejének és árának feltüntetésével. /A mellékletet csupán 16 lap előfizetői kapják meg automatikusan, a többinél külön kell ezeket beszerezni./

Néhány példa a felsorolásból:

American Builder: "Buyers' guide: what to use, how to use it, who makes it." Minden áprilisban = 2 dollár.

Coal Age: "Mining guidebook and buying directory." Minden júliusban = 1 dollár.

Electronics: "Buyers' guide." Minden júniusban = 3 dollár.

Plastics World: "Directory of the plastic industry." Minden októberben = 0,50 dollár.

Textile Industry: "Annual product parade and buyers' guide." Minden novemberben = 1 dollár.

/Az ilyen vevőtájékoztató kiadványokat a hazai műszaki könyvtárak prospektus-bekérés céljaira is jól használhatják./ /B.S./

778.14

A mikromásolat. Multja és jövője egy centenárium kapcsán. /La Microcopie. Regards vers le passé et perspectives d'avenir, à propos d'un centenaire./ - POINDRON, P. - Revue de la Documentation, 1960. 3. sz. p. 119-122. T.: OMK.

1959-ben ünnepelték a mikromásolat feltalálásának 100. évfordulóját, René Dagron ugyanis 1859. június 21-én nyújtotta be a mikromásolatra vonatkozó szabadalmát. Valójában az első mikromásolatot J.B.Dancer állította elő 1839-ben Liverpoolban daguerrotyp eljárással, de ez nem maradt ránk. /1859-ig még többen foglalkoztak mikromásolatok előállításával, de ezek csak kísérleteknek tekinthetők./

1875-ben Dagron a földrajztudósok nemzetközi kongresszusán térképek kicsinyítésére javasolta a mikromásolatokat, majd könyvekre is. A könyvek rendszeres kicsinyítését először Goldschmidt javasolta 1906-ban. Az ő ötlete volt a 75x125 mm-es nagyság is.

A mikromásolat, főleg a 35 mm-es mikrofilm, 1935-37 között terjedt el nagy mértékben a könyvtárakban és dokumentációs intézetekben, mint a legkülönbözőbb dokumentumok kicsinyítésére legalkalmasabb mód, de általánossá még nem vált ma sem, mert

- a/ bár egyes dokumentumok esetében kifizetődő, nagy gyűjtemények felvételének költségei nem állnak arányban az így nyert hely-megtakarítással,
- b/ a használók inkább a nagyított másolatokat kedvelik, nem szívesen veszik igénybe a még tökéletesítésre szoruló leolvasó készüléket.

Nagyon alkalmas azonban a mikromásolat pl. nagy formátumu, kifogyott vagy korlátozott példányszámu dokumentumok kicsinyítésére, levéltárak értékes anyagának felvételére stb.

A mikromásolatok fajtái:

1. mikrofilm
2. mikrofilmkártya
3. mikrokártya.

A legelterjedtebb a 35 mm-es mikrofilm, de a folyóiratcikkek reprodukálásánál egyre inkább előtérbe kerül a mikrofilmkártya is. A könyvtáraknak tehát különféle mikromásolatokkal kell dolgozniuk. Szabványosítani csak egységes eljárások kidolgozása esetén lehetséges. Az előállítás problémái mellett jelenleg különösen a válogatás kérdése áll most a kutatások előterében. /B.S./

- . - . - . -